

PROLOGAS,
arba UŽMARŠTIES PARTITŪRA

2006

Tiesą sakant, ši istorija turi keletą pradžių. Man sunku pasirinkti kurią vieną. Mat *pradžia* – iš jų visų.

Šią istoriją būtų galima pradėti Berlyne, seno namo bute – visiškai paprastai nuo dviejų nuogų kūnų lovoje. Nuo dvidešimt septynerių metų vyro, pasiutusiai talentingo muzikanto, kuris švaisto savo talentą tenkindamas užgaidas nenumaldomam artumos troškimui ir alkoholiui. Bet šią istoriją galima pradėti ir nuo dvylikametės mergaitės, nusprendusios pasauliui, kuriame gyvena, išrėkti „ne“ ir leistis ieškoti kitos pradžios sau ir savo istorijai.

Arba galima grįžti labai toli, prie šaknų, ir pradėti ten.

Arba istorija pradedama išsyk nuo visų trijų pradžių.

Tą akimirką, kai Amanas Baronas, kuris daugiausia buvo žinomas kaip „tas Baronas“ arba tik „Baronas“, prisipažino mylintis mane širdį draskančiai, nepakeliamai lengvai, garsiai, nors rėk, ir bežadiškai tyliai kiek liguista, paliegusia, be iliuzijų ir sąmoningai sunkiai pakeiliama meile, manoji dvylikametė dukterėčia Brilka išėjo iš viešbučio Amsterdame ir pasuko į geležinkelio stotį. Ji nešėsi tik nedidelį sportinį krepšį, beveik neturėjo pinigų, o saujoje laikė sumuštinį su tunu. Brilka ketino važiuoti į Vieną ir nusipirko pigų savaitgalio bilietą keliauti regioniniais traukiniais. Registratūroje buvo palikusi ranka rašytą raštelį, kuriame išdėstė nesirengianti su šokių ansambliu grįžti į gimtinę ir jos ieškoti būtų bergždžias reikalas.

Lygiai tą pačią akimirką aš prisidegiau cigaretę ir man prasidėjo kosulio priepuolis – iš dalies dėl išgąščio nuo to, ką išgirdau, iš dalies dėl dūmų, kuriais užspringau. Amanas, kurio niekada nevadinau Baronu, išsyk atskubėjo prie manęs, taip smarkiai patrankė man per nugarą, kad nebegalėjau atgauti kvapo, ir sutrikęs žiūrėjo į mane. Nors jis buvo tik ketveriais metais už mane jaunesnis, jaučiausi vyresnė dešimtmečiais, be to, buvau kuo tikriausiam kelyje

tapti tragiška figūra. Tiesa, niekas į tai neatkreipė dėmesio, nes aš jau buvau išmokusi meistriškai maskuotis.

Jo veide įžvelgiau nusivylimą – jis nesitikėjo tokios mano reakcijos į savo prisipažinimą. Juolab kai pasiūlė kartu su juo vykti į gastroles, kurios buvo numatytos po dviejų savaitių.

Lauke pradėjo lynoti, buvo birželis, šiltas vakaras su besvoriais debesimis, išpuošusiais dangų lyg vatos gumuliukai.

Kai atsigavau po priepuolio, o Brilka įlipo į pirmąjį savosios odisėjos traukinį, atlapojau balkono duris ir susmukau ant sofos. Maniau, kad uždusiu.

Gyvenau svetimoje šalyje, buvau nutraukusi ryšius su dauguma žmonių, kuriuos kadaise mylėjau ir kurie man ką nors reiškė, ir dirbau kviestine profesore. Tai užtikrino man pragyvenimą, bet neturėjo su manimi nieko bendra.

Tą vakarą, kai jis man pasakė *norįs tapti su manimi normalus*, Brilka, mano mirusios sesers duktė ir mano vienintelė dukterėčia, važiavo į Vieną, miestą, kurį įsivaizdavo tapsiant jos antrąja gimtine, tarsi asmeninę utopiją, ir visa tai iš artumo mirusiai moteriai. Tą mirusią moterį, mano prosenelę, taigi Brillkos proprosenele, vaizduotėje ji pavertė savo heroje. Sumanė gauti Vienoje teises į savo proprosenelelės dainas.

Ir tikėjosi, kad sekdamas to vaiduoklio pėdsakais išsivaduos ir gaus galutinį atsakymą į širdyje žiojinčią tuštumą. Bet anuomet ji viso to nenumanė.

Atsisėdusi ant sofos, užsidengusi delnais veidą, pasitrynusi akis ir kaip įmanydama ilgiau vengdama Amano žvilgsnio žinojau, kad ir vėl apsiverksiu, tik ne dabar, ne tą akimirką, kai Brilka dairosi pro traukinio langą į pralekiančią pro šalį *seną, naują* Europą ir pirmąsyk nuo tada, kai atvyko į abejingumo kontinentą, nusišypso.

Kaip tik tą akimirką pagalvojau, kad apsiverksiu. Kad nepravirkčiau, nususukau, nuėjau į miegamąjį ir atsiguliau. Amano nereikėjo ilgai laukti, tokį liūdesį kaip jo galima greitai išgydyti, jeigu kūną pasiūlysi kaip vaistą – juolab jeigu ligonis dvidešimt septynerių metų.

Pati save bučiniu pabudinau iš Miegančiosios Gražuolės miego.

Kai Amanas padėjo galvą man ant pilvo, manoji dvylikametė dukterėčia paliko Nyderlandus ir įsitaisiusi skardinių alumi ir vie-

natve trenkiančioje kupė pervažiavo Vokietijos sieną, o tuo metu už daugelio šimtų kilometrų nieko nenutuokianti teta imitavo meilę dvidešimt septynerių metų šešėliui. Brilka dardėjo per Vokietiją vildamasi nuvykti kur sumaniusi.

Amanui užmigęs atsikėliau, nuėjau į vonios kambarį, atsisėdau ant vonios krašto ir pravirkau. Šimtmečio ašaromis aplaisčiau meilės simuliaciją, troškimą tikėti žodžiais, kurie kadaise taip smarkiai nulėmė mano gyvenimą. Nuėjau į virtuvę ir rūkydama cigaretę žvelgiau pro langą. Lietus liovėsi, ir kažin kodėl suvokiau, kad kažkas nutiko, kažkam buvo duota pradžia, kažkam už sienų šio buto su aukštomis lubomis ir apleistomis knygomis. Su daugybe šviestuvų, kuriuos uoliai susirankiojau kaip pakaitalą dangui, kaip tikros šviesos iliuziją. Mano pačios tunelio apšvietimas. Bet tunelis išliko, tie žibiniai paguodė mane tik trumpam, tik laikinai.

Galbūt dar reikėtų pasakyti, kad Brilka buvo labai aukšta mergaitė, praaugusi mane kone dviem galvom, tai nesunku, kai toks mano ūgis, striukai berniokiškai apsikirpusi, nešiojo Džono Lenono stiliaus akinius, dėvėjo senus džinsus ir medkirčių marškinius, tobulai apskritomis kakavos pupelių spalvos akimis, kurios nesiliovė dairytis žvaigždžių, be galo aukšta kakta, už kurios glūdėjo apščiai sielvarto. Brilka ką tik paspruko nuo savo šokėjų ansamblio, su kuriuo gastroliavo Amsterdame, jai tekdavo šokti vyrų partijas, nes liaudiškiems, švelniems mūsų gimtinės moterų šokiams ji buvo kiek per žiaudri, per aukšta ir per niūri. Po ilgų prašymų jai galiausiai buvo leista persirengti vyru ir šokti patrakusiai gestikuliuojant. Jos ilga kasa praeitais metais buvo paaukota šiam leidimui.

Scenoje jai buvo leista atlikti šuoliukus ant kelių ir žvanginti kardais, o tai jai visuomet geriau pavykdavo nei banguoti, svajingi moterų judesiai. Ji šoko ir šoko su didžiausiu malonumu, o kai pasirodant olandų publikai jai buvo paskirta dar ir solo partija, mat ji taip gerai šoko, daug geriau už tuos vaikinukus, kurie iš pradžių ją pašiepdavo, ji metė tą ansamblį ir leidosi ieškoti atsakymų, kurių net ir šokis jai nepateikė.

Kitą vakarą paskambino mano mama, ji kaskart grasindavo mirsianti, jeigu netrukus negrįšiu į gimtinę, iš kurios pabėgau prieš

daugelį metų. Drebančiu balsu pranešė, kad dingo „vaikas“. Neišsyk susivokiau, apie kurį vaiką ji kalba ir kaip visa tai susiję su manimi.

– Na, tai pakartok, kur tiksliai ji buvo?

– Amsterdame, kas tau yra, po galais? Kodėl nesiklausai? Ji pabėgo vakar palikusi raštelį. Man paskambino ansamblio vadovė. Visi buvo sukelti ant kojų ir...

– Palauk, palauk, palauk. Kaip gali vienuolikametė mergaitė pradingti iš viešbučio, juo labiau kad ji...

– Jai dvylika. Lapkritį jai sukako dvylika. Tu, žinoma, pamiršai. Ar galėjo būti kitaip?

Giliai įtraukiau cigaretės dūmo, pasiruošiau nelaimei, kuri manęs laukė. Sprendžiant iš mamos balso taip greitai neįstengsiu išsisukti nuo šito nemalonaus reikalo ir pranykti; mėgstamiausias mano pastarųjų metų užsiėmimas. Apsiginklavau gynybai nuo privalomų priekaištų, kurių tikslas – mane įtikinti, kokia bloga dukra esu ir koks žlugęs žmogus. Tą kuo geriausiai žinojau ir be mamos.

– Na, gerai, jai sukako dvylika, tikrai buvau tą pamiršusi, bet tai reikalo nekeičia. Ar policijai pranešta?

– Taip, ką sau manai? Jos ieškoma.

– Tuomet ją ir suras. Ji – maža išlepinta mergytė su turistine, manau, viza, ir ji...

– Ar dar turi bent kruopelę žmoniškumo?

– Atsiprašau. Tik bandau garsiai galvoti.

– Juo blogiau, jeigu turi tokių minčių.

– Mama!

– Jie tau paskambins. Vėliausiai po valandos, sakė jie, ir aš meldžiuosi, kad ją surastų, greitai surastų. Be to, noriu, kad nuvažiuotum pas ją, kad ir kur ji būtų, ji nebus labai toli nukeliavusi, ir noriu, kad ją pasiimtum.

– Aš...

– Ji – tavo sesers duktė. Ir tu ją pasiimsi. Pažadėk man tai!

– Bet...

– Daryk, kaip sakau!

– O Dieve. Na, gerai.

– Ir netark Dievo vardo be reikalo.

– Tai jau net nebegalėsiu sakyti „o Dieve“?

– Pasiimsi ją pas save. O paskui įsodinsi į lėktuvą.

Tą pačią naktį ją surado mažame Austrijos miestelyje, prie pat Vienos. Ten ji laukė kito traukinio, į kurį ketino persėsti, ją sučiupo austrų policija ir nuvežė į nuovadą. Mano mama mane pažadino ir pranešė, jog turiu vykti į Mėdlingą.

– Kur?

– Tas miestas vadinasi Mėdlingas. Užsirašyk.

– Gerai jau, gerai.

– Juk tu net nežinai, kokia šiandien diena.

– Užsirašysiu! Kur, po galais, jis yra?

– Netoli Vienos.

– Ko jai ten prireikė?

– Tikriausiai norėjo važiuoti į Vieną.

– Į Vieną?

– Taip, į Vieną. Turėtum būti tokią girdėjusi.

– Supratau.

– Ir pasiimk pasą. Jie žino, kad vaiką pasiims teta. Jie užsirašė tavo vardą.

– Nejaugi jie negali paprasčiausiai įsodinti jos į lėktuvą?

– Nica!

– Na gerai, tuoj apsirengsiu.

– Ir paskambink, kai tik ją pasiimsi.

Ji nutėškė ragelį.

Taip prasideda šita istorija.

Kodėl Viena? Kodėl visa tai nutiko po tos nakties, kai gelbėjau si nuo ašarų? Visa tai nebuvo be priežasties, bet tuomet pasakojimą turėčiau pradėti nuo visai kitos vietos.

Aš esu Nica. Mano varde yra žodis, toks žodis, kuris mūsų gimtąja kalba reiškia „dangus“. *Ca*. Galbūt visą ligtolinį gyvenimą ieškojau to dangaus, kuris man gimstant buvo įduotas tolesniam keliui kaip pažadas. Mano sesers vardas buvo Darija. Jos varde yra žodis „chaosas“. *Aria*. Sujaukti ir surausti, sumaišyti ir nebegrąžinti į vietą. Esu jai išipareigojusi. Išipareigojusi jos chaosui. Visą laiką jaučiausi išipareigojusi ieškoti jos chaose savo dangaus. Tačiau gal kalbama tiesiog apie Brillką. Apie Brillką, kurios vardas mano vaikystės kalboje

nieko nereiškia. Kurios vardas niekaip nepaženklintas ir nestigmatizuotas. Apie Brillką, kuri pati pasivadino šiuo vardu ir reikalavo ją taip vadinti tol, kol visi pamiršo jos tikrąjį vardą.

Ir nors niekada nebuvo tau sakiusi: norėčiau, nenusakomai norėčiau padėti tau, Brillka, kitaip, naujai perrašyti tavo istoriją. Kad ne vien kalbėčiau, o tą ir įrodyčiau, viską čia ir surašau. Tik todėl.

Už šias eilutes esu dėkinga šimtmečiui, kuris visus apgavo, apmulkino – visus tuos, kurie puoselėjo viltį. Už šias eilutes esu dėkinga ilgai trukusiai išdavystei, užgulusiai mano šeimą it prakeiksmas. Už šias eilutes esu dėkinga savo seseriai, kuriai niekada negalėjau atleisti už tai, kad aną naktį ji išskrido be sparnų, savo seneliui, kuriam mano sesuo išplėšė širdį, savo prosenelei, kuri šoko su mani mi *pas de deux*, kai jai buvo aštuoniasdešimt treji, savo mamai, kuri ieškojo Dievo... Už šias eilutes dėkoju Miro, kuris užkrėtė mane meile it nuodais, už šias eilutes dėkoju savo tėvui, kurio niekada iš tikrųjų taip ir nepažinau, už šias eilutes esu dėkinga šokolado fabrikantui, baltajam ir raudonajam poručikui, kalėjimo kamerai, bet taip pat ir operacinės stalui klasės viduryje, knygai, kurios niekada nebūčiau parašiusi, jeigu... Už šias eilutes esu dėkinga daugybei pralietų ašarų, už šias eilutes esu dėkinga sau pačiai, nes palikau gimtinę, kad atrasčiau save, bet vis labiau save praradau. Tačiau už šias eilutes visų labiausiai esu dėkinga tau, Brillka.

Dėkoju už jas tau, nes užsitarnavai aštuntą gyvenimą. Juk sakoma, kad skaičius aštuoni reiškia amžinybę, vis sugrižtančią upę. Dovanoju tau savo aštuonetą.

Mus jungia vienas šimtmetis. Raudonasis šimtmetis. Visiems laikams ir aštuonetui. Tavo valanda atėjo, Brillka. Prisiėmiau tavo širdį. Savąją numečiau šalin. Priimk mano aštuonetą.

Esi stebuklingas vaikas. Tu tokia. Prasiveržk pro dangų ir chaosą, prasiveržk pro mus visus, prasiveržk pro šias eilutes, prasiveržk pro dvasių ir realijų pasaulį, prasiveržk pro meilės ir tikėjimo inversiją, sumažink atstumą, kuris visą laiką skyrė mus nuo laimės, prasiveržk pro likimą, kuris nebuvo likimas.

Prasiveržk pro mane ir save.

Išgyvenk visus karus. Pereik per visas sienas. Skiriu tau visus dievus ir visus rožinius, visus gaisrus, visas nukirsdintas viltis, visas

istorijas. Prasiveržk pro jas. Juk turi tam priemonių, Brilka. Turi aštuonetą, atmintk tai. Šiame skaitmenyje mes visi amžiams būsime susipyne, visuomet galėsime įsiklausyti vienas į kitą, per amžius.

Tu tą įstengsi.

Būk visa tai, kuo mes buvome ir kuo nebuvo. Būk leitenantas, šokėja ant lyno, jūreivis, aktorė, kino kūrėja, pianistė, mylimoji, motina, slaugytoja, rašytoja, būk raudona ir balta arba mėlyna, būk chaosas ir dangus, būk jais ir manimi ir nebūk niekuo iš to, svarbiausia: šok nesuskaičiuojamus *pas de deux*.

Prasiveržk pro šią istoriją ir palik ją sau už nugaros.

Aš gimiau 1973 metų lapkričio 8-ąją niekuo neypatingoje kaimo ligoninėje netoli Tbilisio, Gruzijoje.

Tai nedidelė šalis. Ji graži, nesiginčysiu, net ir tu, Brilka, man pritari. Tie kalnai ir akmenuota Juodosios jūros pakrantė. Nors per pastarąjį šimtmetį pakrantė šiek tiek sutrumpėjo dėl daugybės pilietinių karų, kvailų politinių sprendimų, neapykantos kupinų konfliktų, bet jos dar gerokai liko.

Nors tą legendą puikiai žinai, Brilka, trumpai ją priminsiu, kad suprastum, kur lenkiu. Tai legenda apie mūsų šalies atsiradimą.

Vieną gražią saulėtą dieną Dievas padalino savo sukurtą Žemės rutulį į šalis (tai įvyko gerokai seniau prieš Babelio bokšto statybą) ir surengė jomarką, kuriame visi žmonės garsiai šūkaudami varžėsi dėl Dievo prielankumo, tikėdamiesi gauti geriausią Žemės lopinėlių (manau, kad italai efektyviausiai pasinaudojo išpūdžio darymo menu, o čiukčiams tai ne itin pavyko). Baigiantis ilgai dienai pasaulis buvo padalintas į daugybę šalių, o Dievas jautėsi pavargęs. Bet – kaip visada išmintingai – pasilaikė sau, žinoma, savotišką buveinę atostogoms, gražiausią Žemės vietą su daugybe upių, krioklių, sultingų vaisių ir – jis turėjo tą numanyti – geriausiu pasaulyje vynu. Kai susijaudinę žmonės leidosi į naująsias gimtines, gerasis Dievas ketino pailsėti po ūksmingu medžiu ir rado ten knarkiantį vyrą (jis tikrai buvo ūsuotas ir pilvotas, bent jau taip visada įsivaizduodavau). Žemės dalybose jo nebuvo, ir Dievas tuo stebėjosi. Pažadinęs paklausė, ką čia veikiąs ir kodėl nesidomįs naująja savo gimtine. Vyras maloniai nusišypsojo (galbūt jau buvo išlenkęs vieną kitą

raudonojo vyno taure) ir pasakė (čia esama skirtingų legendos variantų, bet sutarkime dėl šio) esąs ir taip laimingas, saulė šviečianti, diena esanti puiki ir jis būsiąs patenkintas tuo, ką Dievas jam palikęs. Taigi kaip visada gerasis Dievas, sužavėtas to vyro nerūpestingumo ir nerodomų ambicijų, padovanojo jam savo atostogų rojų, tai yra Gruziją, tą šalį, iš kurios esi kilusi tu, Brilka, aš ir dauguma žmonių, apie kuriuos papasakosiu mūsų istorijoje.

Štai ką noriu tuo pasakyti: atmink, kad toksai nerūpestingumas (tai yra tingumas) ir ambicijų stoka (argumentų trūkumas) mūsų šalyje laikomos tauriomis savybėmis. Nepamiršk ir to, kad, nepaisant gilaus tikėjimo geruoju Dievu (žinoma, stačiatikių ir jokių kitų), niekas netrukdo šios šalies žmonėms tikėti viskuo, kas bent kiek atrodo pasakiška, paslaptinga ar mistiška, – ir tai anaipol neturi būti vien Biblija.

Tai gali būti milžinai kalnuose, vaiduokliai namuose, pikta akis, užtraukianti žmogui nelaimę, juodos katės, nešiojančios prakeiksmą, kavos tirščių galia arba tiesa, kurią atskleidžia tik kortos (juk sakei, kad šiais laikais net ir naujus automobilius apšlaksto švęstu vandeniu, kad apsisaugotų nuo avarijų).

Tai šalis, andainykštė auksinė Kolchidė, turėjusi suteikti graikams meilės paslaptį aukso vilnos pavidalu, mat taip įsakė nepaklusni ir iki pamišimo įsimylėjusi karaliaus dukra Medėja.

Tai šalis, kuri palanki tokiems žaviems savo gyventojų bruožams kaip iki padangių išaukštintas svetingumas ir ne tokiems žaviems kaip tingumas, oportunizmas ir konformizmas (dauguma gruzinų anaipol taip nemano, čia irgi mūsų požiūriai sutampa).

Tai šalis, kurios kalboje neskiriama vyriškoji ir moteriškoji giminė (tai jokiū būdu nereiškia, kad nesama lyčių lygybės problemų).

Šalis, kuri praėjusį šimtmetį, šimtą trisdešimt penkerius metus buvusi Rusijos protektoratu, lygiai per ketverius metus įstengė sukurti demokratiją, tačiau galiausiai ją ir vėl nuvertė daugiausia rusų, bet ir gruzinų bolševikai, paskelbę Gruzijos Socialistinę Respubliką kaip Tarybų Sąjungos dalį.

Šioje *sąjungoje* šalis išliko ištisus septynis dešimtmečius.

Po to įvyko nemažai perversmų, demonstracijų, virtusių kruvinomis skerdynėmis, keli pilietiniai karai, ir pagaliau buvo atkurta

išsiilgta demokratija, nors jos apibrėžimas tebėra perspektyvos ir interpretacijos klausimas.

Manau, kad mūsų šalis gali būti labai keista (noriu pasakyti, ne vien tragiška). Juk mūsų šalyje viskas lengvai išstumiamą į užmarštį. Išstumiamos savos žaizdos, savos klaidos, bet taip pat ir neteisėtai sukeltas skausmas, spauda, netektys. Vis tiek visi kelia taures ir juokiasi. Man tai atrodo tikrai įspūdinga, turint galvoje visas tas negandas, kurias atnešė pastarasis šimtmetis, nuo kurių pasekmių žmonės kenčia iki šios dienos (nors ir girdžiu, kaip jau imi prieštarauti!).

Tai šalis, iš kurios, be didžiųjų dvidešimtojo amžiaus budelių, kilę daugybė nuostabių žmonių, kuriuos asmeniškai labai mylėjau ir myliu. Kai kurie iš jų pabėgo, kai kurie pasimetė paieškose, kai kurie nebegyvena, kiti sugrįžo, kitų šlovės dienos jau praėjo arba jie dar tikisi jų sulaukti, bet daugumos niekas nepažįsta.

Tai šalis, kuri iki šiol aprauda savąjį aukso amžių tarp dešimtojo ir tryliktojo amžiaus ir viliasi vieną dieną susigrąžinti buvusią šlovę (taip, progresas mūsų šalyje visada reiškia ir regresą).

Tradicijos atrodo kaip blyškus atspindys to, kas jos buvo kadaise. Laisvės siekimas prilygsta beprasmei neapibrėžtų krantų paieškai, nes visų pirma per pastaruosius aštuoniolika metų net nepajėgta sutarti, ką būtent reiškia laisvė.

Tad toji šalis, kurioje gimiau prieš trisdešimt dvejus metus, prilygsta karaliui, kuris vis dar sėdi su tviskančia karūna ir puikia mantija, duoda įsakymus, valdo, bet nepastebi, kad visi dvariškiai jau seniai pabėgo ir jis liko vienas.

Nesukelk jokių nemalonumų – toks svarbiausias priesakas šioje šalyje. Tą pasakei man sykių mūsų bendroje kelionėje, ir aš tą įsidėmėjau (įsidėmėjau viską, ką man pasakei toje kelionėje, Brilka). Pridursiu dar štai ką:

Gyvenk taip, kaip gyveno tavo tėvai, retai, geriau niekada nebūk viena. Vienatvė pavojinga ir nenaudinga. Toji šalis dievina bendrybę ir nepasitiki vienišiais. Rodykis būriuose, su draugais, šeimos bendruomenėse ir interesų grupėse – viena pati esi mažai ko verta.

Dauginkis, juk esame maža šalis ir turime išgyventi – šis priesakas neatsilieka nuo svarbiausiojo. Visada didžiukis savo šalimi,

niekada nepamiršk savo kalbos, svečios šalys, kad ir kokios jos būtų, tebus tau gražios, įdomios ir patrauklios, bet niekada, jokiū būdu niekaip ne geresnės už tavo gimtinę.

Nesiliauk aptikti kitų tautų atstovų keistenybių ir tokių savybių, kurios Gruzijoje būtų mažiausiai skandalingos, ir neslėpk dėl jų emocijų: tai šykštumas apskritai – nenoras išleisti visų savo pinigų pasibuvimuose, nepakankamas svetingumas, tai yra nenoras apsilankius svečiams apversti aukštyn kojom visą savo gyvenimą, susilaikymas geriant ir valgant, tai yra negebėjimas gerti iki nukritimo, muzikinio talento trūkumas – visa tai yra tokios savybės.

Demonstruok atvirumą, toleranciją, supratingumą, rodyk susidomėjimą kitomis kultūromis, jeigu jos gerbia tavosios tėvynės savitumą bei unikalumą ir nuolat tai patvirtina.

Būk (per paskutinius aštuoniolika metų ir vėl) tikinti, lankyk cerkvę, neabejok niekuo, kas susiję su Stačiatikių Bažnyčia; nemaštyk savarankiškai, kaskart išvydusi cerkvę persižegnok (sakei, kad tai labai *en vogue**!), taigi maždaug dešimt tūkstančių kartų per dieną, kai buvosi sostinėje. Nekritikuok nieko, kas šventa, – o tai reiškia kone nieko, kas siejasi su šia šalimi.

Būk laiminga ir linksma, nes toks šios šalies mentalitetas, paniurėlių mūsų saulėtoje Gruzijoje niekas nemėgsta. Tą irgi pernelgy gerai žinai.

Niekada neapgaudinėk savo vyro, o jeigu tavo vyras apgaus tave, atleisk jam, nes jis juk vyras. Gyvenk visų pirma dėl kitų. Mat kiti visada geriau žino, kas tau yra gerai.

Baigdama dar pridursiu, kad, nepaisant mano ilgametės kovos už šią šalį ir su ja, man nepavyko jos niekuo pakeisti, išguiti jos iš savęs lyg piktosios dvasios, apsėdusios žmogų. Iki šiol man nepagelbėjo joks apsivalymo ritualas, joks išstūmimo mechanizmas. Mat visur, kad ir kur nuvykdavau, vis labiau toldama nuo šios šalies, ieškojau ten paliktos iššvaistytos, aplink mane išbarstytos, iškvotos, nepanaudotos meilės.

Taip, tai šalis, kuri nerodo jokių ambicijų, labiausiai norėtų gauti viską nemokamai, nes juk yra tokia miela, širdinga, džiaugs-

* Madinga. Čia ir toliau – vertėjos pastabos.

minga bei linksma ir geba (geromis dienomis) pasaulio lūpas nutvieksti šypsena.

Taigi atėjau į pasaulį šioje šalyje 1973 metų lapkričio 8-ąją. Į pasaulį, kuris buvo užsiėmęs kitais reikalais, tad į mano atsiradimą nebuvo atkreiptas ypatingas dėmesys. Votergeito skandalas, antikarinės kampanijos prieš karą Vietname, karinis perversmas Graikijoje, naftos krizė ir Elvio karjera nedavė Vakarų pasauliui atokvėpio, o tuo tarpu rytinė jo dalis valdant Brežnevui ir tarybinei nomenklatūrai grimzdo niūriame sąstingyje. Sąstingyje, kurio esmė buvo visomis priemonėmis išlaikyti valdžią, atmesti bet kokias reformas ir vis stipriau užmerkti akis prieš klestinčią korupciją ir juodąją rinką.

Šiaip ar taip, abiejose pasaulio dalyse pirmą kartą nuskambėjo *Pink Floyd* daina *The Great Gig in the Sky*. Vakaruose viešai, rytuose – slapta.

O Vysockiui apie tuos laikus teko taip dainuoti:

*Amžinas cirkas,
kur kaip muilo burbulai
sprogsta pažadai,
džiūgaukit, kas galit.
Dideli pokyčiai?
Tuščios frazės.
Man tai nepatinka,
vemti verčia.*

Be to, kad gimiau ir kad mano sesuo nugriuvo, tądien nieko ypatingo neįvyko. Gal tik tai, kad tądien mano mama, amžinai kovojanti su savo tėvu ir amžinai puoselėjanti viltį, jog kada nors jis supras moteriškąją šeimos dalį, netekusi kantrybės ėmė šaukti.

Mano senelis ją apstaugęs: „Gal tu kekšė?“, o mama verkdama užriekusi: „Jei jau taip, tai aš – kekšės dukra!“

Po dviejų valandų prasidėjo sąrėmiai.

Į ginčą buvo įtrauktas valdingasis mano senelis, mano infantilioji senelė ir vis menčiau savo gyvenimą kontroliuojanti mano mama.

Kitas išskirtinis tos dienos įvykis prieš pat prasidedant sąrėmiams buvo mano pustrėčiais metais vyresnės sesers smegenų sukrėtimas.

Keliomis dienomis anksčiau ji apsilankė su mūsų seneliu netoliese esančiame žirgyne ir taip įsimylėjo arabų žirgus ir Dagestano ponius, tad mano gimimo dieną senelis užsodino ją ant ponio ir tik lengvai prilaikė už liemens. Ponis staiga šoko į priekį ir numetė vaiką ant žemės. Viskas įvyko taip greitai, kad senelis nespėjo jos sugauti.

Ji krito ir it sunkus moliūgas atsitrenkė į žemę, ant kurios nors ir buvo pakreikta šiaudų, bet mano sesutės minkštam, rausvam kūneliui buvo per kieta.

Tuo metu, kai nevilties apimtas senelis puolė prie anūkės, svaidė prakeiksmus žirgininkams ir grasino uždarysias „visą šitą draugiją“, mama pradėjo stenėti, išerzinta ginčo ir įžeidimų, kurie Žaliajame name, mano vaikystės namuose, dar ilgai skardeno. Močiutė tokiuose triukšminguose, – o jų tikrai būdavo daugybė, – kivirčiuose tarp savo vyro ir dukters atlikdavo teisėjos vaidmenį, o kadangi nė vieno nepalaikydavo, jiedu tik dar smarkiau įtūždavo. Išgirdusi aimanas ji tuoj pat nuskubėjo į virtuvę, kur sėdėjo mama, ir nieko nesakiusi griebė didžiulio telefono, kabojusio ant virtuvės sienos, ragelį.

Sąrėmiai truko lygiai aštuonias valandas.

Tuo pat metu, kai mama, lydima savo apkūnios motinos, atvyko į kaimo ligoninę, mano sesutė Darija, dažniausiai vadinama Daro, Dari arba Dariko, irgi buvo atgabenta į ligoninę.

- Ojojoi, – šaukė Darija.
- Ajajai, – šaukė jos mama.
- Mamaaaa! – kaukė Marija.
- Mamaaaa! – dejavo jos mama.

Senelis įsėdo į baltą savo dukters žiguliuką, nes jo brangusis kolekcinis automobilis čaika („žuvėdra“, oficialiai vadinamas GAZ 13 ir skirtas tik tarybiniam elitui), kurią jis puoselėjo ir mylėjo kaip vaiką, greitekeliui buvo per lėtas, ir nurūko į geriausią Tbilisio ligoninę, kur Darijai buvo nustatytas lengvas smegenų sukrėtimas. O mano atėjimas į šį pasaulį po keleto valandų buvo konstatuotas už kelių kilometrų.

Garsus mano riksmas privertė mano išsekusią mamą kilstelėti galvą ir pažvelgti į mane. Pamatė, kad esu į nieką nepanaši, ir vėl išsitiesė provizorinėje gimdymo kėdėje.

Pirmas žmogus, sąmoningai mane įvertinęs, buvo močiutė. Aš esanti „kūdikis su nežemišku harmonijos poreikiu“, – pareiškė ji. Juk atėjau į pasaulį kivirčo epicentre.

Kalbant apie harmonijos poreikį ji nepaprastai klydo.

Seneliui, parvežusiam mano sesutę iš ligoninės, – jai buvo paskirtas lovos režimas, – buvo pranešta telefonu, kad aš, „gležnutė ir tamsiaplaukė“, jau gimiau ir esu „stabilios sveikatos būklės“. Jis atsisėdo terasoje, įsisupo į seną bušlatą, dėl kurio mudvi su seserimi paskui dažnai kapodavomės, ir ėmė purtyti galvą.

Jo mama kepė sutiktuvių pyragą, atnešė iš rūsio savo mėgstamiausio vaisių likerio (tuokart vyšnių) ir planavo mano gimtuves, o senelis vis dar sėdėjo nejudėdamas, priblokštas dar vieno nešlovę užtraukiančio dukters poelgio. Tik purtė ir purtė galvą, nieko daugiau negalėjo daryti. Mano gimimas vertė jį ir vėl suteikti anūkei savo pavardę – Jaši, mat gimiau iš nesantuokinio ryšio. Tik šįkart ne su dezertyru ir valstybės išdaviku, kuris užtaisė mano seserį, bet su tikru kriminaliniu nusikaltėliu, kuris, kai gimiau, sėdėjo kalėjime.

– Šitas vaikas – Elenos begėdystės, jos sugedimo vaisius, jis rodo, kad galutinai pralaimėjau kovoje už jos garbę, todėl neturiu jokios priežasties džiūgauti ar ką nors švęsti. Šita mergaitė, nors ji niekuo dėta, įkūnija visą tą blogį, kurio mums pridarė jos motina.

Tokie buvo jo pirmieji žodžiai, kuriuos jis galiausiai ištarė po daugkartinių jo motinos, mano prosenelės, prašymų bent kaip nors sureaguoti į savo antrosios anūkės gimimą.

Taip, jis nebuvo toks jau ir neteisus, negaliu pykti ant jo už tuos žodžius, turint galvoje man skirto gyvenimo aplinkybes.

Visas penkias dienas, kurias su mama praleidau ligoninėje, močiutė kasdien lankė savo dukrą, atnešdavo vištienos sultinio ir raugintų daržovių, o senelis, likęs namie, budėjo prie Darijos, kuri negalėjo suprasti, kodėl jai neleidžiama atsikelti, lovytės. Jis linksmino ją visokiausiomis istorijomis, žaidimais, rodė animacinius filmus (tam pernešė į jos kambarį televizorių), ir Darija nieko nežinojo apie mano egzistavimą, o mano mama nieko nenučiuokė apie savo pirmagimės smegenų sukrėtimą.

Darija mūsų galingojo senelio karalystėje buvo dievinamas, susižavėjimą keliantis vaikas, jai buvo lemta būti aukštinamai ir kelti nuostabą. Kol ji... Bet čia užbėgu už akių, iki to laiko praeis dar daugybė metų, per kuriuos ji bravūriškai įkūnys į padanges keliamos brangenybės vaidmenį.

Nepaisant šių aplinkybių, kraštutiniškai priešingų vaidmenų, kuriuos mums nuo pat pradžių skyrė senelis ir šeimos galva, nuo tos dienos, kai mane parvežė namo iš kaimo ligoninės, visiems laikams užsitikrinau pranašumą: mano prosenelė Stasia mylėjo mane be galo, iki pamišimo. Ji priklausė tik man, man vienai. Prosenelė skyrė man savo meilę, kurios ilgus dešimtmečius niekam kitam nerodė, dalino ją šykščiai, užslėptai, vos pastebimai, kone dvejodama, o visų mažiausiai savo sūnui. Bet man rodė ją drąsiai, garsiai, kone liguistai, vaikiškai, peržengdama visas ribas. Sakytum, visus tuos metus būtų laukusi, kol atsirasiu, lyg būtų man save tausoju.

Ta diena, kai mane, gležnutę, susiraukšlėjusią ir anaipol ne mielą, parnešė namo, buvo diena, kai Anastasija – toks buvo pilnas jos vardas – paliko savo garso nepraleidžiančią pilį ir išėjo į dienos šviesą pasveikinti mano bjaurios menkystės. Ji nebebuvo abejinga ir nutolusi nuo pasaulio reikalų, kaip jai buvo būdinga daugybę metų, nes kažkas akimoju pasikeitė, kai ji paėmė mane ant rankų ir užsimerkė.

O pabudusi iš somnambuliškos būsenos ir pagaliau pažvelgusi į savo proanūkę tarė:

– Šis vaikas kitoks. Ypatingas. Jį reikia labai globoti ir suteikti jam daug laisvės.

Visi pliaukštelėjo delnais sau per kaktą ir sudejavo. Pakvaišusi senutė atbudo gyvenimui, ir niekas nežinojo, ar tai gerai, ar atneš pražūtį.

Aš taip pat dievinau savo vyresniąją seserį.

Ankstesniame gyvenime manęs dažnai klausdavo, ar aš kentėjau dėl jos grožio, populiarumo ir ją supančio susižavėjimo. Bet taip nebuvo. Nepaisant visų sunkumų, lydėjusių mudvi su Darija vaikystėje ir paauglystėje, nors kankinomės, kone galavomės ir tik vargais negalais atleidome sau klaidas, visa tai būdavo tik todėl, kad mylėjome viena kitą iki pamišimo.

Taip, aš visada nutildavau, vos tik prie manęs priedavo Darija, jeigu ji sumanydavo stverti man už galvos arba pakutenti nosį. Negalėjau nedieivinti Darijos kaip ir visi kiti. Gal reikėtų pamėginti paaiškinti jos žiaurius, savaiame suprantamus kerus. Darijos plaukai buvo auksiniai. Noriu pasakyti, tikrai auksiniai. Gal dėl to, kad Darijos akys buvo skirtingos, nenusakomai skirtingos ir nenusakomai žavios, viena mėlyna it krištolas, kita – ruda it lazdynų riešutas. Kad jos šypsena buvo kerinti, o balsas kaip tokiame auksiniam vaikui buvo žemas ir šiurkštus lyg įžeisto putlaus berniuko. Bet visa tai būtų pernelyg paprasta, to nepakaktų.

Nors senelis taip karštai mylėjo Dariją ir mano atsiradimą laikė begėdyste, nes tai kėlė grėsmę Darijos vienvaldystei, ir nors jutau tą nuo pat pradžių, tai nedarė įtakos mano norui ir poreikiui būti šalia Darijos.

Aš buvau bjaurus vaikas (taip netrunki išmukti išsikovoti grožį).

Stasia, kaip visi vadino Anastasiją, buvo nepaprasta moteris, nors ir ne tokia neregėtai ir svaiginamai graži kaip jaunesnioji sesuo Kristina, bet tuo metu, kai gimiau, mano prosenelės grožis buvo virtęs kažkokiu siurrealistišku ir somnambulišku. Ji pradėjo vėl atrasti baletą ir per tai atjaunėti.

Mudvi buvome puiki pora.

Tai Stasiai esu už daug ką dėkinga, nors vaikystėje ir pasitaikydavo akimirky, kai norėjau, kad verčiau ji nebūtų atbudusi. Kai jos meilė man atrodė lyg prakeiksmas ir ne sykį troškau jos negauti. Negauti kaip keistos kompensacijos už begalę kitų mano vaikystės trūkumų. Bet apskritai paėmus išmokau iš jos gyventi, vaikščioti lynu, kai viskas aplinkui skęsta liepsnose, lynu, ištemptu aukščiau nei aukščiausi medžiai, aukščiau nei visi bokštai, kuriuo be baimės einu plevendama ore – juk kai krenti ant žemės, išsketi rankas – ir nuskrendi. Jos dėka išmokau keiktis (tai gerokai per mažai pripažinta savybė: gebėjimas gerai keiktis tokiais laikais, kai pasaulis ima klibėti). Jos dėka išmokau ieškoti išeičių padėtyje be išeities, lipti sienomis, kai sugriūva tiltai, ir juoktis *kaip kareivis*. Visų pirma tada, kai visiškai nejuokinga.

Jos dėka galėjau nuo savęs it sunkius drabužius nusimesti daugybę prakeiksmų, jos dėka įstengiau demaskuoti netikras aureoles.

Už visa tai ir dar už daug ką esu dėkinga Stasiai, nuo kurios, tiesą sakant, viskas ir prasidėjo...

Kai kas, ko mane išmokė Stasia, ir kas, ko gero, tvirtai mane suformavo, yra istorija apie kilimą.

Vieną lietingą rytą, kai buvau antroje ar trečioje klasėje, likau namuose Žaliamajame name, mat buvau peršalusi, ir užtikau Stasią nebaigtoje įrengti palėpėje. Ten buvo nesaugus balkonas, platus kaip terasa, tačiau be turėklų, mums, vaikams, buvo uždrausta į jį eiti, bet mes be galo mėgdavome jame tūnoti ir dažnai slapta tą darydavome. Taigi Stasia stovėjo tame balkone ir dulkino kandžių suėstą nuostabių raštų, raudonų granato atspalvių kilimą. To kilimo niekada anksčiau nebuvo mačiusi.

– Sustok! Neik artyn! – įsakė ji, pamačiusi mane.

– Ką čia darai?

– Nutariau atiduoti šitą kilimą restauruoti.

– Ką reiškia restauruoti? – paklausiau ir sustojau priešais ją sužavėta.

– Seną kilimą atnaujinsiu ir jį pakabinsiu. Šitas kilimas priklausė mūsų močiutei, jį paveldėjo Kristina. Jai jis niekada nepatiko, tad atidavė man, bet ir aš jo nevertinau, kol pati pasenau. Tai senovinis, labai vertingas gobelenas.

– Juk neįmanoma seno paversti nauju.

– Žinoma, kad įmanoma. Senas atsinaujins, taigi bus kitoks, ne visai tas, kas kadaise buvo, to ir nesiekiu. Geriau ir įdomiau, kai kas nors pasikeičia. Mes jį atnaujinsim, pakabinsim ir žiūrėsime, kas bus.

– Bet kam? – norėjau žinoti.

– Kilimas – tai istorija. Jame slypi nesuskaičiuojama daugybė kitų istorijų. Eikšen, atsargiai, paimk man už rankos, taip, gerai, o dabar pažvelk, ar matai šituos raštus?

Įsižiūrėjau į margus ornamentus raudoname fone.

– Čia atskiri siūlai. Atskiras siūlas irgi yra atskira istorija, ar supranti?

Pagarbiai linktelėjau, nors ir nebuvo tikra, kad ją suprantu.

– Tu esi siūlas, aš esu siūlas, iš mudviejų susideda mažas ornamentas, o su daugybe kitų siūlų mes sudarome raštą. Visi siūlai skirtingi, storesni arba plonesni, nudažyti skirtingomis spalvomis.

Atskirus raštus sunku įvertinti, bet kai apžvelgi juos visus plačiu žvilgsniu, pamatai fantastiškus dalykus. Pažvelk, pavyzdžiui, čionai. Argi tai nenuostabu? Šis ornamentas yra tiesiog pasakiškas. Svarbu ir mazgų tankis, ir jų skaičius, be to, įvairios spalvų struktūros – visa tai sudaro tekstūrą. Man regis, tai visai geras raštas. Pastaruoju metu daug ir dažnai apie tai galvoju. Kilimai nuasti iš istorijų. Tad juos reikia saugoti ir prižiūrėti. Nors šitas kilimas metų metus suvyniotas kažkur buvo numestas kandims suėsti, jis turi dabar atgimti ir išpasakoti mums savo istorijas. Esu tikra, kad ir mes ten įjaustos, net jeigu to niekada ir nenutuokėme.

Ir Stasia vėl ėmė iš visų jėgų daužyti kilimą. Niekada nepamiršau tos pamokos.

Nežinau, ar šioje vietoje turėčiau padėkoti Stasiai, mat su ta įžvalga ji pasmerkė mane atsiduoti istorijoms ir aš leidausi metų metus ieškoti istorijų *už* istorijų it skirtingų vertingo kilimo sluoksnių.

Taigi pradedu čia, guosdama save kaip įsibauginęs vaikas, kuris spaudžia prie savęs mėgstamą žaislą. Mat bijau. Nežinau, ar sugebėsiu būti sau teisinga, stengdamasi papasakoti tau tai, ką noriu papasakoti, ar sugebėsiu būti teisinga tau, Brilka.

Bijau tų istorijų. Tų istorijų, kurios visą laiką vyksta lygiagrečiai, chaotiškai. Jos išlenda į pirmą planą, pasislepia ir viena kitą pertraukinėja. Mat jos susipina viena su kita, prasiveržia viena pro kitą, aplenkia iš tolo, susikerta ir šniukštinėja viena kitą, jos išduoda ir suklaidina, palieka pėdsakus ir juos nutrina, o svarbiausia, slepia savyje dar tūkstančių tūkstančius kitų istorijų.

Nežinau, ar aš pati viską supratau ir perpratau visas sąsajas, bet turiu tuo tikėti ir kritinėje situacijoje, kai visi ryšiai nutrūks, visi tiltai sugrius, išskleisiu rankas į šalis, turiu tikėtis, kad jeigu teks kristi, kaip nors pajėgsiu skristi.

Pradėsiu nuo Stasios, kad prieščiau iki tavęs, Brilka.

Ji gimė, kaip man sakė, šalčiausią beprasidedančio dvidešimtojo amžiaus žiemą. Kaip man pasakojo, jai ant galvos buvę daug plaukų, būtų galima kasas supinti. Vos tik pirmąsyk surikusi ji jau ėmusi šokti. Rėkdama ji juokusis, tarsi rėktų tam, kad nuramintų

suaugusiųosius, tėvus, pribuvėjas, kaimo gydytoją, o ne todėl, kad jai reikėję rėkti.

Pirmieji jos žingsniukai jau buvę panašūs į *pas de deux*. Ir ji visuomet mėgusi šokoladą. Dar neišmokusi sakyti „tėvas“, ji jau vapaliojusi „Madam Bateriai“. Anksti atradusi gramofonus, turėjusi naujausių plokštelių, dar nė nemokėdama gerai nei rašyti, nei skaityti, jau pagal jas dainavusi ir šokusi. O Eleonora Duzė buvusi jos favoritė. Buvusi žvitesnė ir iškalbingesnė už abi savo seseris. Ir linksmiausia, ir nuovokiausia.

Bet dėstant tokias istorijas juk dažniausiai pasakojama šis bei tas.

Ji mėgusi knygas ir dailiuosius menus, bet visų pirma gyveno šokdama. Ir šokdama susuko galvą Baltosios gvardijos poručikui burmistro Naujųjų metų pokylyje, savo pirmajame pokylyje, ji atrodžiusi anuomet tikra jaunatviška akiplėša, galėjai pagalvoti, jog provokuoja. Kasos, ilgos kasos, apsuktos aplink galvą kaip tviskanti aureolė aplink mažą jos galvutę viršum porcelianinės kaktos. Ji taip tviskėjusi, taip smarkiai, kad jis ją įsimylėjęs. Žinoma, nemirtingai, žinoma, visiems laikams.

Ji buvusi geriausia jojikė, jodinėjusi vyriškai, ir tai padarę įspūdį poručikui. Net labai didelį. Ir domėjusis „mėlynosiomis kojineėmis“, ir norėjusi mokytis šokių meno, Paryžiuje, *Ballets Russes* trupėje. Ji buvusi septyniolikos, kai jis paprašęs jos rankos, tada prasidėjusi revoliucija, grasinusi juos išskirti. Prieš pat jam išvykstant į Rusiją ją apėmusi baimė ir ji pamiršusi ir „Rusų baletą“, ir „mėlynąsias kojines“ ir su juo susižadėjusi. Mažoje cerkvėje, dalyvaujant jos seserims ir tėvui Serafimui. Vestuvių naktį jie praleidę užėigos namuose netoli stepės, šalia olų vienuolyno, tik jiedu, naktis, urvai, akmenys. Taip viskas ir buvę.

Žinoma, ji turėjusi iškart ir pastoti, tokiose istorijose taip dažniausiai būna, tačiau šįkart taip nenutiko.

Anksčiau vis prašydavo savo tėvo, šokolado fabrikanto, kad leistų jai išvykti į Paryžių mokytis dailiojo šokio meno, bet jis visada atsakydavęs, jog jai nedera jodinėti kaip vyrui, o juo labiau nedera svetimame mieste vulgariai rangytis.

Taigi ji išvyko pas savo vyrą į Petrogradą, o ne į Paryžių.

Ir tik daug vėliau, po daugybės klajonių ir kančių, ji grįžusi atgal į šiltą gimtinę.

Ten, kur po daugelio dešimtmečių teko gimti ir man, ir tau, Brilka. Čia tam kartui baigiasi legenda ir prasideda faktai. Kūdikis, vyriausias jūdviejų vaikas, kurį ji pagimdė, išaugo į vyrą, o šis padarė dukrą. Toji dukra tapo moterimi ir pagimdė Dariją ir mane. O Darija susilaukė tavęs, Brilka. Tos moterys, poručikai, dukterys ir sūnūs jau mirę, o legenda, tu ir aš gyvuojame. Taigi turime pamėginti ką nors iš to padaryti.